

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ

ಉಷಾ*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22107421>

ABSTRACT

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯು ಪೌರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥಾವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಂದು, ಸಮಕಾಲೀನ ವಾಸ್ತವ ಹಾಗೂ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಬದುಕನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ತರುವ ಮೂಲಕ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಭಾವ ಹಾಗೂ ಆರಂಭಿಕ ಪ್ರಹಸನಗಳ ನಂತರ, ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಂಗರು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಭದ್ರ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿದರು. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಟೊಳ್ಳು-ಗಟ್ಟಿ' ಹಾಗೂ 'ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಲೇನೆ' ಮುಂತಾದ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯದ ಮೂಲಕ ವರದಕ್ಷಿಣೆ, ಸ್ತ್ರೀ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಪೊಳ್ಳು ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಶ್ರೀರಂಗರು 'ಹರಿಜನವಾರ' ಮತ್ತು 'ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ'ದಂತಹ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮೌಢ್ಯ, ಅಸ್ವಶೃತೆ ಹಾಗೂ ಸನಾತನವಾದಿ ನಂಬಿಕೆಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಕೇವಲ ಮನರಂಜನೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿದ್ದ ನಾಟಕವು, ಸಮಾಜದ ಅಂಕುಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುವ ಪ್ರಬಲ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

KEYWORDS: ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ವಾಸ್ತವವಾದಿ ರಂಗಭೂಮಿ, ಟಿ.ಪಿ. ಕೈಲಾಸಂ, ಶ್ರೀರಂಗ.

* ಡಾ. ಉಷಾ, ಡಾ. ದಯಾನಂದ ಪೈ, ಸತೀಶ್ ಪೈ ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ರಥ ಬೀದಿ, ಮಂಗಳೂರು.

ಪೀಠಿಕೆ:

‘ನಾಟಕ’ ಪ್ರಕಾರವು ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಕಾವ್ಯಗಳಷ್ಟೇ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧವುಳ್ಳದ್ದು. ಉಳಿದ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಆಕರಗಳು ದೊರೆತವು. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭಾಸ, ಕಾಳಿದಾಸರ ನಾಟಕಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಭಾಷಾಂತರಗೊಂಡವು. ಇದೇ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆದು ಮುಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ, ರೂಪಾಂತರ, ಭಾಷಾಂತರಗಳು ರಚನೆಯಾದವು. ಸ್ವತಂತ್ರ ಕೃತಿಗಳಷ್ಟೇ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ರಚನೆಗೊಂಡವು.

ನಾಟಕ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ನಮಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಮೊದಲು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಬರುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ನಾಟಕದಿಂದ ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗವೋ, ರಂಗಕ್ಕಾಗಿ ನಾಟಕವೋ ಎಂಬ ದ್ವಂದ್ವವೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಂತೆ ನಾಟಕವೂ ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಿತವಾದರೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಅವಕಾಶಗಳಿದ್ದವು. ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳು ಅನುವಾದಗೊಂಡ ಹಿಂದೆಯೇ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದವು. ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಂದ ‘ಬಾಲಿವಾಲ್’ ಎಂಬ ಪಾರ್ಸಿ ಕಂಪನಿಯೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳ ಅನುವಾದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿತು. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನುವಾದಿಸಿದರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಜನರನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಲುಪಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಟಕದ ಸ್ಥಾನ:

ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾರ ತೀರಾ ಭಿನ್ನ. ಇದು ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯವೂ ಹೌದು ಶ್ರವ್ಯ ಕಾವ್ಯವೂ ಹೌದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ‘ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕ, ಅತ್ಯಂತ ವಿಚಿತ್ರವೂ ಗಹನವೂ ಆದುದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮೂಹಿಕ ರಂಜನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದೆ. ಒಂದು ನಾಡಿನ ಬಾಹ್ಯ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಅಂತಃಸತ್ವದ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಸಮಾಜ ಧರ್ಮದ ವಿವೇಚನೆ ಇದ್ದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ವಿಷಮತೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಮಾರ್ಗದ ನಿರೂಪಣೆ ಇದೆ. ಹಾಸ್ಯ ವ್ಯಂಗ್ಯಗಳ ಆಳದಲ್ಲಿ ಅದು ನೋಟವನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುವಂತೆ, ಕಾವ್ಯಾನುಭವದ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಸಲೂ ಶಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾನವನ ಬೌದ್ಧಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ನಾಟಕ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರಸ್ಯವಾದುದು.’ ನಾಟಕದ ಬಗೆಗಿನ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳು ನಾಟಕದ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಅದು ಅವರ ಆಸ್ತಿಯೆಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಆಸ್ತಿ ಎಂದರೆ ಅದರ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಿಖರ ಎಂದರೆ ನಾಟಕ”¹ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಒಂದು ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಬರಹಕ್ಕಿರುವ ಆದೃತೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತಿಹಾಸ/ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸುವುದು ರೂಢಿ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಂದು ಸಮಾಜದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವಂತದ್ದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಎಲ್ಲಾ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಭಾವಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕಿದೆ. ಎಷ್ಟೋ ಹೇಳದ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಅಕ್ಷರ ರೂಪ ಪಡೆದು ಜನರನ್ನು ತಲುಪುತ್ತವೆ. ಅದು ಕಾವ್ಯ, ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ನಾಟಕ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರವಿರಬಹುದು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

“ನಾಟಕವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ಪ್ರಚಾರ ಸಾಧನವಲ್ಲ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಅದು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರಿಗೆ ಅದು ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗವನ್ನು

ಹೊಳೆಯಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಲಾಸಿಗಳಿಗೆ ದಿವ್ಯಪ್ರೇಮದ ಮಹತೆಯನ್ನು, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ವಿಮರ್ಶಾ ವಿಧಾನವನ್ನೂ, ನೊಂದವರಿಗೆ ಸಾಂತ್ವನವನ್ನೂ ಅದು ನೀಡುತ್ತದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದೇ, ಮತ್ತೆಲ್ಲ ಹೀಗೆ ಮನೋರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಆಕರ್ಷಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಸುಜ್ಞಾನ ಹಾಗೂ ಸೌಂದರ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಶೀಲ ಸಿಕ್ಕೀತು? ಹೀಗೆಂದು ಕೇಳಿ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಮಾನವರ ಮನವೊಪ್ಪಿಸಿದನೆಂದು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ”.² ಹಾಗೂ “ಒಂದು ಪುಸ್ತಕ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ನೂರುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ನಾಟಕ ಮಾಡಬಲ್ಲದ್ದಾಗಿದೆ. ವಿಚಾರವಂತನಿಗೆ ಬದುಕಿನ ರಹಸ್ಯವನ್ನು, ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ಜೀವನತತ್ವವನ್ನು, ಕಲಾವಿದನಿಗೆ ಕಲ್ಪನಾಶಾಸ್ತ್ರದ ವೈಭವವನ್ನು, ತಾಮಸಿಗೆ ಭಾಷೆಯ ಬೆಳಕು ಬೆಡಗುಗಳನ್ನು, ಅರಸಿಕನಿಗೆ ಬಾಳಿನ ವಿನೋದವನ್ನು ಅದು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ”.³

ಈ ಎರಡೂ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಮನರಂಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ‘ನಾಟಕಂ ರಮ್ಯಂ’ ಮಾತ್ರ ಆಗದೆ ಜ್ಞಾನದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತವೆ. ಅದು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ:

ನಾಟಕದ ವಸ್ತು ಕುರಿತು ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಪೌರಾಣಿಕ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಸ್ತುವಿನಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಜನರನ್ನು ತಲುಪತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಾಸ್ತವ ನಾಟಕಗಳು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದವು. ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತನ್ ತಾನಾಗೇ ಪರಿವರ್ತನೆಯಡೆಗೆ ಮುಖ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಜೀವನವೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಕಾಣಿಸತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ತನ್ನ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಈ ಮೂಲಗಳಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಿತು. ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ವಾಸ್ತವವಾದಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಸಮಕಾಲೀನ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ದೊರೆಯಿತು. ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿಪ್ತ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಸುಪ್ತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳು, ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳು ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿ ಬಳಕೆಗೊಂಡವು.

ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ 19ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯದಿಂದಲೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವಾದರೂ ಅಂದಿನ ವೃತ್ತಿರಂಗ ಭೂಮಿಗಳು ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳಾಗಿ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರಹಸನಗಳು. ಹಾಸ್ಯವೇ ಈ ನಾಟಕಗಳ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ವೈಚಾರಿಕತೆ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಆಯ್ದ ಕೆಲವು ಪ್ರಹಸನದ ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಅನಕೃ ಮತ್ತು ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. “ವರದಾಚಾರ್ಯರು ಯಾವಾಗಲೋ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭ, ವಾಮನರಾಯನ ಮರಾಠಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳು, ಮಂಗಳೂರಿನ ರಂಗನಾಥ ಭಟ್ಟರ ಮರಾಠಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳು, ಗರುಡ ಸದಾಶಿವರಾಯರ ಒಂದೆರಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಾರೆ ನಾಟ್ಯೋಪಜೀವಿಗಳ ರಂಗಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕ ಕಾಡಲಿಲ್ಲ”.⁴ ನಂತರ ಸಾಮಾಜಿಕ / ವಾಸ್ತವದ ಅಂಶವನ್ನು ಹೊತ್ತು ಬಂದವರೆಂದರೆ ಶ್ರೀಕಂಠೇಗೌಡರ ಷೇಕ್ಸ್ಪಿಯರನ ರೂಪಾಂತರ ನಾಟಕವಾದ ‘ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನಿಯ’ದ (Mid

Summer Nights Dream) ಹಾಗೂ ಚುರುಮುರಿಯವರ 'ರಾಘವೇಂದ್ರರಾವ್' ನಾಟಕಗಳು.

ಕೆರೂರು ವಾಸುದೇವಾಚಾರ್ಯರ 'ಪರಿವಶೀಕರಣ'ವೇ ಕನ್ನಡ ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಹಸನವೆನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಈ ರೂಪಾಂತರ ಮತ್ತು ಅನುವಾದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ 'ಇಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯ ವಿವಾಹ ಪ್ರಹಸನ', 'ಆ ಬೆರಳಿನ ಕುರುಹು', 'ಕನ್ಯಾ ವಿಕ್ರಯ' ಈ ನಾಟಕಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ.

“ಇಗ್ಗಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆ ವಿವಾಹ ಪ್ರಹಸನವೇ ಮೊದಲ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು, ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ನಾಟಕ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ನಾಟಕ, (ಮೊದಲನೆಯದು ಸಂಸ್ಕೃತದ ರೂಪಾಂತರವಾದ 'ಮಿತ್ರವಿಂದ ಗೋವಿಂದ') ಮೊದಲನೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕ, ಕನ್ನಡದ ಆಡುಮಾತನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿತು”.⁵

ಇಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನವರೆಂದರೆ ಟಿ.ಪಿ.ಕೈಲಾಸಂ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀರಂಗ.

ಕೈಲಾಸಂ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ:

ಕೈಲಾಸಂ, ಬರ್ನಾರ್ಡ್ ಷಾ ಇಬ್ಬರ ಮೊದಲಾದವರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ ಜೀವನ ಕುರಿತೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಇವರ ಮೊದಲ ನಾಟಕ 'ಟೊಳ್ಳುಗಟ್ಟಿ' ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿದೆ.

ನಾಟಕದ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ವಿಡಂಬಿಸುವ, ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮಾಡುವ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮನವಲೋಕನ ಭಾವ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಇವರು ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಪ್ರಹಸನ ಪಿತಾಮಹ ಎಂದು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಮಾಜದ ಅಂಕುಡೊಂಕುಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಮೊದಲ ಸಾಹಿತಿಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಾಸ್ಯವನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ ಸಂತಾಪ, ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ನಾಟಕಗಳೆಂದರೆ 'ನಮ್ ಕಂಪನಿ', 'ಬಂಡವಾಳವಿಲ್ಲದ ಬಡಾಯಿ', 'ವೈದ್ಯನ ವ್ಯಾಧಿ', ಹಾಸ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಗಂಭೀರತೆಯನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡ ನಾಟಕಗಳೆಂದರೆ 'ಬಹಿಷ್ಕಾರ', 'ತಾಳಿ ಕಟ್ಟೋಕ್ಕೋಲಿನೆ', 'ಸೂಳೆ', 'ಮೋಲಿಕಟ್ಟೆ'.

ಎಂತಹದ್ದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹಾಸ್ಯದಿಂದ ಎದುರಿಸಬೇಕೆಂಬ ಗುಣವುಳ್ಳ ಕೈಲಾಸಂರು ತಮ್ಮೆಲ್ಲಾ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಚಿಸಿದರು. ಕೈಲಾಸಂ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಗಾಲ್ಫ್‌ರೀಡ್, ಬರ್ನಾರ್ಡ್ ಷಾ ಮೊದಲಾದವರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ್ದರು. ಸಮಾಜದ ರೋಗಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಪಡಿಸಿದರು. ಮನೋರಂಜನೆ, ಪ್ರಣಯ ಕಥೆಗಳಿಗಿಂತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೇ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇದೇ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಶ್ರೀರಂಗರ ಮತ್ತು ಕೈಲಾಸಂ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಗ ಕಂಡವು. ಬರೀ ರಾಜರು, ಸಂತರ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನೂ ರಂಗದ ಮೇಲೆ ತಂದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹ ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮಾದರಿ ಹೆಂಗಸರಾದರು. ವಿಧವೆಯರು ಅಮಂಗಳ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಬೇರೂರಿದ್ದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯದ ಮೂಲಕವೇ ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಬಡವ, ಶ್ರೀಮಂತ

ಎಂಬ ವರ್ಗ ಭೇದಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಿಭೆ, ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದರು.

ಘನತೆ, ಗೌರವ, ವಿದ್ಯೆ ಕೇವಲ ಉಳ್ಳವರ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ ಎಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿದರು. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ ಆಸೆ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಲ್ಲಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ 'ಟೊಳ್ಳು-ಗಟ್ಟಿ'ಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಮಾಧುರವನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸಿದರು. ಓದು-ವಿದ್ಯೆ ಅಕ್ಷರಕ್ಕಷ್ಟೇ ಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮರೆತು ವಿದ್ಯೆ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಪುಟ್ಟುವಿನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದರು. ಶಿಕ್ಷಣದಷ್ಟೇ ಅಗತ್ಯವಾದುದು ಮಾನವೀಯತೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಕಾಣುವಂಥದ್ದು. 'ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸೋಕೆ ನಾವು ದೇವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಬಾಡಿಗೆ ಅಂದ್ರೆ ನಮ್ ಸುತ್ ಮುತ್ತಲೂ ಇರೋ ಜನರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಿರೋದೇ'. ಈ ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನೇ ಎಬ್ಬಿಸಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನಕೃ "ಇಬ್ಬನ್ನನ 'ಡಾಲ್ ಹೌಸ್'ಗೆ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಮಹತ್ವವೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಟೊಳ್ಳುಗಟ್ಟಿ'ಗೆ ಸಿಗಬೇಕೆಂದಿರುವುದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂಥದ್ದು".⁷

ಇವರ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕವೆಂದರೆ 'ತಾಳಿ ಕಟ್ಟೋಕೋಲಿನೆ'. ಇದರ ವಸ್ತು ಹೆಣ್ಣತ್ತವರ ನೋವು, ಸಂಕಟ. ಆದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ವಿರೋಧದ ದನಿ. ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯಂತಹ ಅನೈತಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿರುವುದಿದೆ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗಳು ಮದುವೆ ಮಾಡಲು ಎದುರಾಗುವ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ವರದಕ್ಷಿಣೆ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯ ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಕೇಳಿದ ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಚಪ್ಪಲಿ ಏಟು ಕೊಟ್ಟು, ಅವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬದಲಿಗೆ ಬಡಕುಟುಂಬವೊಂದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಸ್ಯದಿಂದಲೇ ಟೀಕಿಸುವ ಗುಣವುಳ್ಳ ಕೈಲಾಸಂ ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿ ವಿರೋಧಿಸಿರುವುದು ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇದೊಂದು ಮಹತ್ವದ ನಾಟಕವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ವಿಧವೆಯರ ಪಾಡು, ವೇಶ್ಯೆಯರ ಜೀವನ, ಮೊದಲಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು 'ಬಹಿಷ್ಕಾರ', 'ಸೂಳೆ' ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು, ಉತ್ತಮ ಸಮಾಜದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲೊಂದು. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ವಿವಿಧ ನೆಲೆಗಳಿಂದ ಹೆಣ್ಣಿನ ದುಃಖ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಶ್ರೀರಂಗರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ:

ಶ್ರೀರಂಗರು ಸಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹಾಸ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆಗಳಿಂದಲೇ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಮಾತಿದೆ. ತಲೆತುಂಬ ವಿಚಾರ, ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬ ನಗೆ ಎಂದು. ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಧರ್ಮ, ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ಹಳೆ ಪೀಳಿಗೆಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಏಳಿಗೆಗೆ, ವಿಜ್ಞಾನ, ವೈಚಾರಿಕತೆ, ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಗಳ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುವ ವಿಚಾರಗಳಿವು. ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ನಾಟಕಗಳೆಂದರೆ 'ಕತ್ತಲೆ ಬೆಳಕು', 'ಸಾವಿತ್ರಿ', 'ಕೇಳುಜನಮೇಜಯ', 'ಉದರ ವೈರಾಗ್ಯ', 'ಹರಿಜನವಾರ', 'ಪ್ರಪಂಚ ಪಾಲೆಪತ್ತು', 'ಸಂಸಾರಿಗ ಕಂಸ', 'ಸಂಜೀವಿನಿ', 'ಜರಾಸಂಧಿ', 'ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ' ಮೊದಲಾದವು.

ಶ್ರೀರಂಗರು ಮರಾಠಿ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದರು. ಜೊತೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆಳೆದವರು. ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿ

ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಬಲು ಬೇಗ ಸೆಳೆದ ಕೈಲಾಸಂ ಅವರಂತೆ ವಿಡಂಬನೆ ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೇ ಎನ್ನಬಹುದು. ವಾಸ್ತವದ ಬಗ್ಗೆ ಅರಿವಿದ್ದ ಶ್ರೀರಂಗರು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ರಂಗಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಈ ಮೂಲಕ ರಂಗ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀರಂಗರು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ಮೊದಲಿಗರೆನಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ

- ಜಾನಪದ ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸೂತ್ರಧಾರನ ಪ್ರವೇಶ ಬಳಕೆ
- ಸ್ವಭಾವ ಧರ್ಮದ ಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದರು.

ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗಭೂಮಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಆಧುನಿಕ ಭಾರತೀಯ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ನಾಟಕಕಾರರು. ಪ್ರೇಮ, ವಿವಾಹ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಬಡತನ, ನಿರುದ್ಯೋಗ, ಇಂತಹ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇವರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

‘ಹರಿಜನವಾರ’ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ನಾಟಕವೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯನ್ನುವುದು ಅಷ್ಟು ಸರಳವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗ, ವರ್ಣಗಳು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಂಬಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಯಾವುದನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸದಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಂಗರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವರನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸುವ ನಾಟಕಗಳನ್ನೇ ಬರೆದರು. ಅಸ್ವಶೃತೆ, ವಿಧವಾ ಸಮಸ್ಯೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮೊದಲಾದವು. ಈ ನಾಟಕವೂ ಸಹ ಇದೇ ಮಾದರಿಯದ್ದು.

‘ಹರಿಜನವಾರ’ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬವೊಂದರ ಮೂಲಕ ಈ ನಾಟಕ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ದೊಡ್ಡರಾಯ ರಾಜಕೀಯ ಮುಂದಾಳು. ಈತ ಕೇವಲ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರದ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಗ ಶ್ಯಾಮ ಹುಂಬ ಆದರ್ಶವಾದಿ. ತಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹರಿಜನೋದ್ಧಾರ, ಸನಾತನ ನಿಷ್ಠೆ, ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಹೋದರತ್ವ ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಕೇವಲ ಮಾತುಗಳಷ್ಟೇ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯದ ಶ್ಯಾಮ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸತ್ಯವೆಂದೇ ನಂಬಿ ಇತರರನ್ನು ಇದೇ ಆದರ್ಶಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಹೊಲೆಯರ ಕೂಸನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತುವುದರ ಮೂಲಕ ವೇಣುಕ ಮನವೀಯತೆಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತಾಳೆ. ಮಗ ಶ್ಯಾಮ ವಿಧವೆ ಯಮುನಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಘಟನೆಗಳು ದೊಡ್ಡರಾಯನ ಆದರ್ಶಗಳಿಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ ಮಾಡುವ ಘಟನೆಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿವೆ. ದೊಡ್ಡರಾಯ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕ, ಸಮಾಜೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸಿದವನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಸಮಾಜ ಹೇರಿದ ಅನಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಸಹ ಮನುಷ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಕಾಣುವುದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದ. ಆದರೆ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹೆಣ್ಣೊಬ್ಬಳು ಹೊಲೆಯರ ಕೂಸನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದರ ಮೂಲಕ ಮನವೀಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವುದು ನಿಜವಾದ ಆದರ್ಶವಾಗಿದೆ.

ದೊಡ್ಡರಾಯನಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ವೇಣುಕ, ಶ್ಯಾಮನ ಪಾತ್ರಗಳು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಇವರ ವರ್ತನೆಗಳು ದೊಡ್ಡರಾಯನಿಗಿಲ್ಲ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಮಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇವುಗಳನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿಸುವುದೇ 'ಹರಿಜನವಾರ'ದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಇವರ 'ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲ'ದಲ್ಲಿಯೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಚಿಂತನೆಯಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯೆಂದರೆ ಬಾಹ್ಯ ಆಚಾರಗಳು ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದ ವೆಂಕಣ್ಣನಂತಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಮಾಜದ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾರಣಕರ್ತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೌಲ್ಯಗಳೆಂದರೆ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮಗಳ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಅಪಮಾನಿಸುವುದಲ್ಲ ಎಂಬುದೇ ಈ ನಾಟಕದ ಸಂದೇಶ. ವೆಂಕಣ್ಣ ಮುಪ್ಪಾಗಿದ್ದರೂ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಪರಿಪಕ್ವತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ವಿಚಾರಗಳನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪದೆ ಜಡಗಟ್ಟಿದ್ದ. ಈತನಿಗೆ ಸಂಘರ್ಷವಾಗಿ ಮಗ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಆಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ವೆಂಕಣ್ಣನ ಅವನತಿ ಆತನಿಂದಲೇ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಘಟಿಸುವ ಘಟನೆಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಒಟ್ಟಾರೆ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ ಎನ್ನುವುದು ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಆಧುನಿಕ ಪೂರ್ವದಿಂದಲೂ ಇರುವಂತದ್ದು. ಅಂದು ರಾಜ, ಪವಾಡ ಪುರುಷರ ಕಥನಗಳು ನಾಟಕದ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಸಂಗತಿಗಳೆಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಾದವು. ಅದರಲ್ಲೂ ನಾಟಕಗಳು ರಂಗಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವುದರಿಂದ ನಾಟಕಗಳು ರಂಗ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಚನೆಯಾದವು. ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೇ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೊಳಪಟ್ಟವು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಲೇಖಕನೊಬ್ಬ ಸಮಾಜವನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿಯೇ ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದರೂ ಅವನು ಟೀಕಿಸುವ, ವಿಡಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾಳಜಿಯುಳ್ಳ ಯಾವೊಬ್ಬ ಲೇಖಕನೂ ಆಶಯ, ಧೋರಣೆ, ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಚಳುವಳಿಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಧುನಿಕದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾದವು. ಅದೊಂದು ಸಂಕ್ರಮಣಾವಸ್ಥೆಯ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ವೈರುಧ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನಿಲುವುಗಳ ನಡುವೆ ಆ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕತೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು:

1. ರಂಗನಾಥ್ ಕೆ. ಎಚ್., (2014), ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಹೇಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು.ಸಂ. 22.
2. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 22.
3. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 23.
4. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ. 24.
5. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಕೆ., (2013), ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು.ಸಂ. 210.
6. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಎಲ್. ಎಸ್., (2009), ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಸಪ್ತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು.ಸಂ. 178.
7. ಕೇಶವರಾವ್ ಬಿ. ಎಸ್., (2014), ಕೈಲಾಸಂ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಪು. ಸಂ. 35.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಕೇಶವರಾವ್ ಬಿ. ಎಸ್., (2014), ಕೈಲಾಸಂ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ.
2. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ ಕೆ., (2013), ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಅಂಕಿತ ಪ್ರಕಾಶನ.
3. ರಂಗನಾಥ್ ಕೆ. ಎಚ್., (2014), ಕರ್ನಾಟಕ ರಂಗಭೂಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಹೇಮಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ.
4. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್ ಎಲ್. ಎಸ್., (2014), ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಬೆಂಗಳೂರು: ಸಪ್ತ ಪ್ರಕಾಶನ.